

Elektrik Piyasası Yasası'nda değişiklik yapan tasarı ile enerji alanında serbest piyasanın çöktüğü belgelendi...

YENİ NEMA DAĞITIM DÜZENİ GETİRİLİYOR

Elektrik Mühendisleri Odası 41. Dönem Yönetim Kurulu, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülmekte olan Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı'na ilişkin değerlendirmesini bir rapor halinde milletvekillerine gönderdi.

Raporun sunuşunda, AKP Hükümeti'nin, 2002 yılından bu yana "serbest piyasa" ısrarıyla sürdürdüğü neo-liberal politikaların, ülkeyi karanlık açmazıyla karşı karşıya bıraktığı kaydedildi. TBMM'de görüşülmekte olan tasarı, "uygulanmaya çalışılan serbest piyasa modelinin çöküşünün itirafı" olarak nitelendirildi. Bu itirafa karşın adı "serbest piyasa" olan, kamuya yatırım yaptırılmayan ama şirketlere kamunun kaynak aktardığı bir enerji piyasasının büyütülmek istendiği belirtildi. Sunuşta, şu değerlendirmeye yer verildi:

"Elektrik Piyasası Yasası'nda değişiklikler öngören tasarı, ne serbest piyasa mantığı içerisinde, ne de kamu eliyle yatırım yapma anlayışı kapsamında değerlendirilebilir.

Gelinen nokta ne yazık ki açmazların yeni açmazlarla çözülmeye çalışılmasıdır. AKP Hükümeti, bir dönemin çok eleştirilen tüm uygulamalarını daha da genişleterek yeni bir nema dağıtım düzeni getirmeye çalışmaktadır. Son noktada kamunun yükü üstlenerek yatırım yapmasına izin verilmesi ise yalnızca bir görüntüdür."

Sunuşta, tasarinin temel düzenlemelerine ilişkin olarak şu saptama ve görüşlere yer verildi:

"Tasarıyla Kamu Engelleniyor: Öncelikle kamunun yatırım yapabilmesi açısından mevcut duruma bakmak gerekmektedir. EÜAŞ'ın yatırım yapabilmesi için mevcut yasal düzenlemede açık bir yasak bulunmamakta, hatta hükümetin itirafı ile sehven yaptığı bir yanlışlık sonucu "gerektiğinde yatırım yapmasına" yönelik sınırlandırma da kaldırılmış bulunmaktadır. Bu nedenle kamunun acil yatırım yapması için siyasi bir kararlılık gösterilmesi yeterlidir. Ancak Hükümet yeni tasarıyla 4628 sayılı Yasa'nın başlangıcında yer

alan "gerektiğinde yatırım yapma" anlayışından daha dolambaçlı, daha uzun bir süreç öngörmekte, açıkçası "kamu yatırım yapmasın" anlayışını benimsemektedir. Üstelik bu "kamu yatırım yapmasın" anlayışı, kamu kaynaklarının firmalara aktarımı yoluyla, teşvikli ve kar garantili ihalelerle, bir dönemin çok eleştirilen modellerine geri dönüşü de içeren yapılmaya kadar uzanmaktadır.

İhaleci Kuruluşlar Dönemi: Tasarıdaki arz güvenliği düzenlemesi ile TEİAŞ, Enerji Bakanlığı, EPDK üçgenine Bakanlar Kurulu eklenmektedir. Farklı kurumların düzenleyeceği ve farklı kurumların da onaylayacağı 5 ayrı rapor prosedürüyle elektrik açığının tespit edilmesi, bunun üzerine TEİAŞ'ın kapasite, Bakanlar Kurulu'nun merkezi yarışma denilen özel sektörün santral kurması için maliyetleri kamunun bir biçimde üstleneceği görülen ihaleler düzenlenmesi öngörülmektedir. TETAŞ'ın iç piyasadaki alım yapmasına ilişkin geçici bir düzenleme ile 2012 yılına kadar süre tanınan ihale olanakları da bu kapsamda değerlendirilebilir. Tüm

bunlara rağmen elektrik açığı giderilemezse kamu yatırım yapacaktır. Yani düzenlemeler, kamunun nasıl yatırım yapmayacağını açıklamaktadır. Bu tanımlanan süreçlerin arz güvenliği sağlamaktan ne kadar uzak olduğu kolayca anlaşılmaktadır.

Tasarının arz güvenliğiyle ilgili düzenlemelerinin bir yüzünü, enerji kurumlarının ihaleci konumuna taşınması oluşturmaktadır. TEİAŞ, rüzgar santrali ihalesinden, kapasite ihalelerine kadar uzanan ihaleci bir kuruluş olacaktır. TE-TAŞ iç piyasadan alım yapmaya yönelik ihaleler yapacaktır. Elektrik açığı sorunu nedeniyle Bakanlar Kurulu kararıyla merkezi yarışma adı altında ihaleler yapılabilecektir. Özelleştirme İdaresi, EÜAŞ ve TEDAŞ'ın kuruluşlarını satmaya çalışacaktır.

Elektrik Piyasası Değil Teşvik Yasası:

Diğer yandan hükümetin acizliği öyle noktalara ulaşmıştır ki, tasarının farklı maddeleriyle kamu kaynakları üzerinden şirketlere haklar tanınmakta, özel üreticilerin elektrik satmasına yönelik her türlü düzenlemeye başvurulmaktadır. Bu düzenlemelerden bazıları özetle şöyle sıralanabilir:

- *Kükürt oranı sınırlandırılmasına bakmaksızın elektrik üretimi için kullanılacak fueloil ve motorine özel tüketim vergisinden muafiyet getirilmektedir.*
- *Mera ve orman alanları özel şirketlerin talepleri doğrultusunda santral yapımı için yağmaya açılmaktadır.*
- *Kendi ihtiyaçlarını karşılamaları temel olan otoprodüktörlerin sisteme verecekleri en küçük miktar enerjiden bile medet umulmaktadır.*
- *Yenilenebilir enerji kaynakları kapsamında 200 kilovata kadar olan üretim tesislerine getirilen lisans alma ve şirket kurma muafiyetindeki kendi ihtiyaçlarını*

karşılama zorunluluğunu kaldırmaktadır.

- *Özel firmaların ülke dışından elektrik ithal ederek iç piyasada DUY denilen sistemde fahiş fiyatlarla satmalarının yolu dahi açılmaktadır.*
- *Özel şirketlerin yatırımları için iletim ve dağıtım hattı yapımı konusunda parçalı yapıyı daha da karmaşık hale getirecek biçimde kamu kaynakları üzerinden şirketlere hak tanınmaktadır.*
- *Özel üretim tesislerinin 2012 yılına kadar iletim sistemi kullanım bedellerinin yarısını ödememeleri sağlanmaktadır.*
- *Yine 2012 yılına kadar devreye girecek olan özel üretim santralleri ve otoprodüktörlere de damga ve harç vergisi muafiyetleri getirilmektedir.*
- *Dışarıdan elektrik ithalatında TETAŞ, hükümetlerarası anlaşmalarla sınırlandırılırken, ithalat hakkı özel şirketlere bırakılmaktadır. Dışarıdan ithalat yapılabilmesi için izole bölgeler oluşturulmasının önü açılmaktadır.*
- *Bir dönemin sorunlu uygulaması haline gelen Elektrik Enerjisi Fonu'ndan şirketlere kullanılan kaynakların fatura yoluyla tahsilatındaki faiz ödemeleri silinmektedir.*

Lisans Yasağı Çözüm Sunmuyor:

Tasarının kamuoyunda çok gündeme gelen diğer bir düzenlemesi, hayata geçmeyen ve bu nedenle de ülke enerji arz güvenliğini tehlikeye sokan lisanslarla ilgilidir. Lisans alıp yatırım yapmayan şirketler yasa ile sözde cezalandırılmaktadır. Ancak tasarıdaki düzenleme yalnızca 3 yıllık bir lisans yasağı getirmektedir ki, bu ne yarım kalan yatırımlarla ilgili sorunları çözecektir, ne de ülkenin içine düşürüldüğü arz güvenliği sorunu nedeniyle oluşan ekonomik ve sosyal

maliyetleri karşılayabilecektir. Özel sektör tarafından lisans alınıp, belli bir aşamaya gelen yatırımlar, zamanında devreye alınmadığı için lisans iptaline gidilmesi durumunda ne olacaktır? Özellikle bu lisansların bir kısmının hidrolik gibi ülke kaynaklarını değerlendirmek üzere verilmiş lisanslar olduğu dikkate alındığında, ülkemiz enerji arz güvenliği açısından 3 yıl gibi uzun bir zamanda bu kaynakların atıl bırakılması riski bulunmaktadır. Bu durumda yarım kalmış yatırımların bir an evvel tamamlanıp, özellikle elektrik açığı söz konusu olmuşsa bunu karşılamak için kullanılması yerine şirkete tercihin bırakılmış olması kamu yararı ile açıklanamaz. Bu durumda ülkenin içine düştüğü açmaz nedeniyle şimdiden bu şirketlere yönelik bir af çıkacağını, kişiye özel düzenlemeler yapılacağını öngörmek kehanet olmayacaktır.”

EMO 41. Dönem Yönetim Kurulu, tasarıya ilişkin hazırladığı raporun sunuşunda, elektrik alanında yaşanan karmaşaya yönelik olarak çözümünü özetle şöyle ortaya koydu:

“Kamunun kaynağı olmadığı söylemleri inandırıcılıktan uzaktır. Batık bankalara milyar dolarların aktarıldığı, siyasal ilişkiler içerisinde kamu bankalarından teminatsız kredilerin dağıtıldığı, özel şirketlere yatırım yapmaları için kamu kaynaklarının kullanıldığı dikkate alındığında kamunun kaynaklarının daha verimli kullanılarak enerji alanında merkezi, kamu tekelinde hızlı yatırımlar yapılabileceği görülmektedir. Bu çerçevede 4628 sayılı Yasa'nın feshedilmesi, üretim ve dağıtım özelleştirmelerinden vazgeçilmesi, karborsaya dönüşen elektrik borsasının kapatılması, kamu yararına çözümler öngören yasal düzenlemeler yapılarak, ülkenin karanlık açmazından kurtulmasının önü açılmalıdır.” ◀